

STUDENTŲ ADAPTACIJOS SAVAITĖS PROGRAMOS VERTINIMAS STUDIJŲ KOKYBĖS ASPEKTU

Rita Mičiulienė¹, Albinas Pugevičius², Daiva Pugevičienė³

¹ *Doc. dr., Aleksandro Stulginskio universitetas. Universiteto str. 10, Akademija, 53361, Kaunas
distr. El. paštas rita.miciuliene@asu.lt*

² *Vyr. specialistas. El. paštas albinas.pugevicius@asu.lt,*

³ *Vyr. specialistė. El. paštas daiva.pugeviciene@asu.lt*

Įteikta 2014 12 20; priimta 2015 02 24

Sėkminga naujai priimtų studentų adaptacija aukštojoje mokykloje traktuojama kaip viena iš tolesnių kokybiškų studijų prielaidų. Kyla klausimas, kokias tolesnių studijų kokybės problemas atskleidžia pirmakursių adaptacijos programa, kokios jos stipriosios ir tobulintinos ypatybės? Šio tyrimo tikslas – pateikti rekomendacijas studentų adaptacijos programai tobulinti studijų kokybės aspektu, atskleidžiant ir palyginant studentų adaptacijos programos renginių vertinimus; nustatant adaptacijos tipų – institucinės ir akademinės – stiprias ir tobulintinas ypatybes. Tikslui pasiekti buvo atlikta anketinė apklausa: 2014 m. spalio mėnesį apklausti 404 aukštosios universitetinės mokyklos nuolatinė studijų pirmo kurso visų studijų programų studentai. Tyrimo rezultatai atskleidė didesnę studentų pasitenkinimą institucine adaptacija nei akademinė. Stipriosios adaptacijos programos ypatybės taip pat susijusios su institucine adaptacija, silpnosios – su akademinė. Rekomendacijos pirmakursių adaptacijos programos renginiams tobulinti siejamos su dėstytojų ir studentų sąveika, medžiagos pateikimo turiniu ir organizaciniais-techniniais veiksniais.

Raktiniai žodžiai: akademinė adaptacija, adaptacijos programos renginiai, pirmakursių vertinimai, studijų kokybė, socialinė adaptacija.

JEL kodas – I29.

1. Įvadas

Studijų aukštojoje mokykloje pradžioje studentams reikia įveikti daugybę iššūkių: prisitaikyti prie naujų institucijos ir naujos mokymosi aplinkos reikalavimų, pasikeitusių socialinių santykių, suprasti silpnėsių ryšių su šeima ir draugais neišvengiamumą, suvokti save, kaip naujos bendruomenės narį, taip pat – pasikeitusį savo statusą, vaidmenį, nusistatyti vertybinį santykį su institucija. Šių aplinkybių kontekste, pasak S. Dzieglelewski, B. F. Turnage ir S. Roost-Marti (2004) (cit. Kepalaitė, 2013), jie tęsia ir vėlyvosios paauglystės raidos dėsniumų keliamus uždavinius – autonomiškumo, lyties tapatumo formavimąsi ir profesinės karjeros planavimą. Nuo to, kaip greitai ir sėkmingai studentai susidoros su stresogenine situacija ir įsilies į akademinės bendruomenės gyvenimą, priklauso jų tolesnių studijų kokybė ir sėkmė (Marcinkevičienė, 2012).

Studijų kokybę, taip pat ir adaptacijos procesą, apibūdina tam tikri akademiniai standartai (objektyvūs kriterijai, sritys) ir akademinų paslaugų atitiktis studentų poreikiams, sukelti jų (subjektyvų) pasitenkinimą. Studentų pasitenkinimas tampa vis svarbesnis (Douglas, 2008) – fiksuojama studentų nuomonė praktiškai visais universitetų veiklos aspektais. Taigi galima teigti, kad studijų kokybė – tai objektyvių ir subjektyvių vertinimų atitiktis (Pociūtė, 2005). Adaptacijos proceso pabaigoje aukštosios mokyklos siekia gauti studentų grįžtamąjį ryšį, išsiaiškinti jų požiūrius, adaptacijos veiksmų vertinimus.

Studentai sunkiausiai įveikia akademinės adaptacijos sunkumus (Marcinkevičienė, 2012; Baranauskas, 2013; Klizaitė, 2006; Slušnienė, 2012). Kaip vienas iš adaptacijos sunkumų nurodoma socialinių kompetencijų stoka (Baužienė, 2008). Be to, vaikinai ir merginos skirtingai įveikia stresą ir prisitaiko prie aukštosios mokyklos reikalavimų (Kepalaitė, 2013). Pastebima, jog šalies aukštosiose mokyklose atliekamuose tyrimuose adaptacija nagrinėjama kaip savaiminis, iš šalies nereguliuojamas procesas: akcentuojami akademiniai, socialiniai ir psichologiniai veiksniai arba nagrinėjamas adaptacijos proceso organizavimas universitetinėse studijose (Zasčiurinskaitė, 2013).

Užsienio mokslininkai tyrinėja intervencinių studijavimo įgūdžių, socialinių gebėjimų ugdymo programas, padedančias prisitaikyti prie naujos akademinės aplinkos, jų naudą pirmakursiams (Davidowitz, 2008). Patariama atsižvelgti į skirtingų etninių, kalbinių ir socialinių grupių studentų adaptacinius poreikius ir taikyti skirtingus adaptacines pagalbos būdus (Maunder, 2013; Sheridan, 2011). M. Credé ir S. Niehorster (2011) išskiria ir analizuoja 4 adaptacijos tipus: akademinę, socialinę, institucinę ir asmeninę–emocinę. B. Rienties su bendraautoriais (2012) išsamiai tyrinėjo akademinę ir socialinę adaptaciją, pirmajam tipui priskirdami tokius kintamuosius kaip akademinis, socialinis, asmeninis–emocinis prisitaikymas prie studijų institucijos, o antrajam – santykius su fakultetu, pagalbą studijoms ir pasitenkinimą socialiniu gyvenimu aukštojoje mokykloje. Užsienio šalių mokslininkų tyrimai apima vienerių ir daugiau metų adaptacijos programas ir jų poveikį tolesnėms studijoms. Longitudinių tyrimų rezultatai (Davidowitz, 2008; Petersen, 2010) leidžia teigti, kad sėkmingai įveikus adaptacijos periodą, pagal pirmųjų studijų metų akademinis pasiekimus galima prognozuoti ir baigiamųjų studijų metų rezultatus. Tačiau nepavyko aptikti tyrimų, orientuotų į trumpalaikių adaptacijos programų vertinimus.

Taigi, įvairūs adaptacijos aspektai, tyrinėjami moksliniuose darbuose, leidžia sukaupti naujų naudingų duomenų aktualia tematika. Šiuo tyrimu siekiame prisidėti prie empirinių duomenų kaupimo, analizuojant mūsų šalyje dar mažai nagrinėtą problemos aspektą – studentų adaptacijos programą kaip studijų kokybės prielaidą. Tyrimo mokslinę problemą formuluojame probleminiu klausimu, kokias tolesnių studijų kokybės problemas atskleidžia pirmakursių adaptacijos programa? Kokios jos stiprios ir tobulintinos ypatybės?

Tyrimo objektas – pirmo kurso studentų adaptacija.

Darbo tikslas – pateikti rekomendacijas studentų adaptacijos programai tobulinti studijų kokybės aspektu.

Uždaviniai: 1) atskleisti ir palyginti studentų adaptacijos savaitės renginių vertinimus; 2) nustatyti adaptacijos tipų – institucinės ir akademinės – stiprias ir tobulintinas savybes.

Tyrimo metodika. 2014 m. spalio mėn. buvo apklausti aukštosios universitetinės mokyklos pirmo kurso 404 studentai, iš jų – 226 (arba 56 proc.) vaikinai ir 178 (44 proc.) merginos. Iš viso apklausta 53 proc. visų 2014–2015 studijų metais įstojušių nuolatinių studijų pirmosios pakopos studentų. Pasirinkta patogioji netikimybinė atranka, t. y. apklausti trijų mokslo sričių studijų programų studentai, dalyvavę bendrose srautinėse paskaitose. Daugiausia apklausta biomedicinos srities studijų programų studentų – 160, arba 39,6 proc., šiek tiek mažiau – socialinių mokslų (141, arba 34,9 proc.) ir technologijos mokslų (103, arba 25,5 proc.) sričių studijų programų studentų. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas ir pagal lytį, ir pagal studijų sritis atitinka 2014–2015 studijų metais įstojuusių pirmakursių bendrą procentinį pasiskirstymą.

Vertinant pirmosios studijų savaitės adaptacijos programą Universitete buvo išskirti akademinės ir institucinės adaptacijos tipai pagal M. Credo (2012) ir interpretuoti taip:

- *institucinė adaptacija* šiame tyrime traktuota kaip pirmakursių supažindinimas su Universitetu, atskirais jo padaliniais, jų veikla ir teikiamomis paslaugomis, laisvalaikio leidimo, savirealizacijos, studentų savivaldos galimybėmis. Tokie susitikimai padeda perprasti institucijos siekius, vertybes palyginti su turimomis, identifikuoti su nauja bendruomene;

- *akademinė adaptacija* buvo suprantama kaip pirmo kurso studentų bendrųjų žinių – matematikos, informacinių technologijų (IT), fizikos, chemijos, užsienio kalbos, būtinų tolesnėms studijoms, – įvertinimas ir palyginimas. Į universitetą atėję studentai turi tam tikrą šių žinių lygį, kuris, ne paslaptis, dažnai yra skirtingas, nepakanamas (Morkūnienė, 2013), todėl testais patikrinamos matematikos, IT, fizikos, chemijos, užsienio kalbų žinios; pagal testų rezultatus studentai skirstomi į tam tikrus mokymosi lygius, organizuojamas papildomas mokymas, individualizuojamos studijos. Taip pat šis tyrimo kintamasis sietas su naujomis mokymosi aplinkomis, t. y. bendro pobūdžio įvadinėmis darbų saugos ir naudojimosi bibliotekos paslaugomis paskaitomis.

Tyrimo metu taikyta anketinė apklausa. Klausimyną sudarė demografinė ir diagnostinė dalys. Diagnostinėje dalyje studentai 3 balų skalėje (1 – gerai, 2 – vidutiniškai, 3 – blogai) vertino institucinę ir akademinę adaptaciją. Buvo numatyti atsakymų variantai tiems atvejams, jei studentas nedalyvavo renginiuose (balas 4) ar kai kurių dalykų testavimas nebuvo organizuotas (balas 5). Anketos pabaigoje buvo prašoma įvertinti įvadinės savaitės būtinumą, pakomentuoti teigiamus ir neigiamus jos organizavimo aspektus.

Statistinei duomenų analizei naudota SPSS programinė įranga; taikytos procentinių dažnių, kryžminių (sąsajų) lentelių procedūros. Rezultatai buvo lyginami pagal respondentų lytį ir priklausymą studijų sritims, skaičiuotas statistinis reikšmingumas. Skirtumo tarp atsakymų pasiskirstymo skirtingose respondentų grupėse statistiniam reikšmingumui įvertinti taikytas neparametrinės statistikos Chi kvadrato (χ^2) testas, pasirinktas reikšmingumo lygmuo 0,05. Atsakymai į atvirus anketos klausimus buvo

susisteminti ir suklasifikuoti į tam tikrus reikšminius informacinius blokus (subkategorijas), pateikti informacinių vienetų dažniai.

Tyrimo apribojimai. Pasirinkta vieno Universiteto vienu studijų metų pirmakursių adaptacijos programa, naudota nepatikima atranka, todėl tyrimo išvados taikytinos tik tos generalinės aibės atžvilgiu. Išsamesnėms išvadoms pagrįsti reikėtų bent kelerių metų longitudinalių tyrimų, apimančių visus adaptacijos tipus, taip pat įvertinančių koreliacinius ryšius su studentų akademiniais pasiekimais, iškritimo iš Universiteto rodikliais, pasitenkinimu studijomis ir lojalumu Universitetui.

2. Tyrimo rezultatai

2.1. Institucinės adaptacijos vertinimas. Universiteto pirmakursiams darnius santykius su pasikeitusia socialine aplinka padeda nusistatyti įvairių padalinių – administracijos, akademinų, studentų laisvalaikio – atstovų prisistatymai ir padalinio veiklos apibūdinimai. Studentai geriausiai vertino gausiausiai lankomus adaptacijos programos renginius – susitikimus su fakultetų, Universiteto vadovais ir Studentų atstovybės nariais (1 lentelė), mažiau jų dėmesio sulaukė paslaugų, skirtų savirealizacijai, bendriesiems gebėjimams tobulinti (Karjeros centro, tarptautinių studijų, meno kolektyvų) pristatymai.

1 lentelė. Institucinės adaptacijos vertinimas

Institucinės adaptacijos subkategorijos	Vertinimas, proc.				p (tarp fakultetų)
	gerai	vidut.	blogai	nedalyvavo	
Susitikimas su fakultetų atstovais	79,2	18,4	0,7	1,7	p > 0,05
Susitikimas su universiteto vadovybe	77,4	18,4	0,2	4	p > 0,05
Studentų atstovybės pristatymas	69,3	22	2,7	6	p > 0,05
Sporto sekcijų pristatymas	65,8	23,8	3,2	7,2	p > 0,05
Meno saviveiklos kolektyvų pristatymas	54,7	23,5	4,2	17,6	p > 0,05
Tarptautinių studijų pristatymas	54,6	32	3,7	9,7	p > 0,05
Karjeros centro paslaugų pristatymas	53,2	30,9	3	12,9	p > 0,05
Darbo MVA Moodle pristatymas	45,5	40,3	7	7,2	p < 0,05
Elektroninių paslaugų pristatymas	41,6	41,8	8,4	8,2	p > 0,05

Daugiausia neigiamų vertinimų sulaukė elektroninių paslaugų (8,4 proc.) ir darbo virtualioje mokymosi aplinkoje Moodle (7 proc.) pristatymai. Vertinant šiuos susitikimus studentų nuomonės „gerai“ ir „vidutiniškai“, pasidalino apytikriai panašiai, o kiti renginiai gavo ženklią vertinimų „gerai“ persvarą. Pasak studentų, Moodle sistemos ir elektroninių paslaugų pristatymai „*neišsamūs*“, „*neiškūs*“. Išsiskyrė biomedicinos mokslų srities studijų programų studentų vertinimai ($\chi^2 = 14,987$, $df = 6$, $p = 0,02$): jie blogiau nei socialinių ar technologijos mokslų sričių studentai vertino Moodle sistemos pristatymus (46,4 proc. vertino kaip blogus ir 42,9 proc. – kaip vidutiniškus). Merginų ir vaikinų vertinimai statistiškai reikšmingai nesiskyrė.

Gana didelį studentų dėmesį Universiteto vadovybei galima paaiškinti tuo, kad pirmakursiai prioritetą skiria naujai veiklai – studijoms – ir iš Universiteto bei studentų savivaldos atstovų tikisi gauti jiems aktualią, su studijomis susijusią informaciją.

Tačiau tai gali būti jaunų žmonių mažėjančio dėmesio organizuotam laisvalaikiui, savo hobiai, gebėjimų ir talentų puoselėjimui ženklas.

2.2. Akademinės adaptacijos vertinimai. Pirmakursiams buvo organizuoti dveji mokymai – darbų saugos ir naudojimosi bibliotekos paslaugomis. Akivaizdu, jog darbų saugos mokymai vertinami bene prasčiausiai iš visų įvadinės savaitės programos renginių (2 lentelė). Apytikriai vienodas skaičius studentų vertina šiuos mokymus „gerai“ (39 proc.) ir „vidutiniškai“ (38,2 proc.), tačiau daugiau nei 16 proc. – „blogai“. Išryškėjo ir tam tikri skirtumai tarp studijų sričių ($\chi^2 = 17$; $df = 6$; $p = 0,01$): blogiausiai šiuos mokymus vertino biomedicinos mokslų srities studijų programas pasirinkę studentai (54,6 proc. vertinimų „blogai“ ir 40,3 proc. – „vidutiniškai“); geriausiai – technologijų mokslų srities studentai (13,6 proc. vertinimų „blogai“ ir 28,6 proc. – „vidutiniškai“). Socialinių mokslų srities studentų vertinimai pasiskirstė apytikriai tolygiai (po trečdalį).

Tokiems vertinimams įtakos galėjo turėti merginų ir vaikinų nuomonių skirtumai ($\chi^2 = 15,54$; $df = 3$; $p = 0,001$): daugiau merginų (23,2 proc.) nei vaikinų (11,1 proc.) darbų saugos mokymus įvertino kaip blogus bei vidutiniškus (atitinkamai 40,7 ir 36,3 proc.). Tenka pastebėti, kad merginos sąžiningiau lankė bibliotekos paslaugų ir darbų saugos mokomuosius renginius.

2 lentelė. Akademinės adaptacijos – įvadinė paskaitų – vertinimas

Akademinės adaptacijos subkategorijos	Vertinimas, proc.				p (tarp lyčių)
	gerai	vidut.	blogai	nedalyvavo	
Darbų saugos mokymai	39	38,2	16,4	6,4	p < 0,05
Naudojimosi bibliotekos paslaugomis mokymai	53	35,4	5,2	6,4	p > 0,05

Studentams nepatiko, kad darbų saugos mokymuose dalis informacijos „buvo pristatyta prabėgomis, medžiaga kartojosi su pristatoma „Įvado į studijas“ metu, dėstytojai šių mokymų netraktavo rimtai“ (8 ats.); daugelio studentų nuomone, „darbų saugos mokymuose buvo kalbama per ilgai, nuobodžiai, pateikiama žinoma medžiaga“. Po pertraukų dalis studentų negrįždavo į auditorijas, nes mokymai „nedavė jokios naudos“ (7 ats.).

Studentams įsimintinesni ir galbūt patrauklesni buvo mokymai apie naudojamąsi bibliotekos paslaugomis: šie mokymai tiko daugiau nei pusei visų apklausos dalyvių. Prasčiausiai juos vertino biomedicinos mokslų srities studijų programų pirmakursiai (41,3 proc. – vidutiniškai, 47,6 proc. – blogai), nors statistiškai reikšmingų skirtumų tarp studijų programų sričių nėra. Vaikinų ir merginų vertinimai taip pat labai panašūs. Studentai pageidautų, kad būtų ne tik „pristatoma informacija, kurią ir taip galima susirasti „Facebook‘e“, bet būtų „praktiškai rodoma, kaip naudotis bibliotekos paslaugomis“.

Studentų tolesnėms studijoms labai svarbūs yra bendrieji gebėjimai matematikos, informacinių technologijų (IT), užsienio kalbų srityse, o studijuojantiems biomedicinos ir technologijų studijų kryptyse – chemijos ir fizikos sričių žinios. Įvadinės savaitės metu buvo tikrinamos visų fakultetų studentų užsienio kalbų, matematikos, IT žinios; chemijos žinios tikrintos biomedicinos ir technologijų, fizikos – tik dalies

technologijų studijų sričių studentų. Studentų nuomonės apie testavimo organizavimą pateiktos 3 lentelėje.

3 lentelė. Akademinės adaptacijos – atskirų dalykų testų organizavimo – vertinimas

Akademinės adaptacijos subkategorijos	Vertinimas, proc.				
	gerai	vidut.	blogai	nedalyvavo	
Užsienio kalbų testavimas	54,8	31,3	10,4	3,5	$p > 0,05$
Matematikos žinių testavimas	53,6	26,3	6,7	13,4	$p > 0,05$
Chemijos žinių testavimas	24,9	18,6	5,8	50,7	$p > 0,05$
Fizikos žinių testavimas	7,6	3,8	1,8	86,8	$p > 0,05$
Informatikos žinių testavimas	16,2	6,6	5,1	72,1	$p > 0,05$

Dalykų testavimo vertinimai labiau panašūs į darbų saugos ir bibliotekos paslaugų mokymų vertinimus: nors dominuoja teigiami vertinimai, tačiau dažniau išsakomos ir kritiškos, neigiamos nuomonės. Joms poveikį galėjo daryti „*pikti dėstytojai*“ ir „*kai kurių dėstytojų elgesys per žinių testavimą*“, dėstytojų „*patyčios įžeidėjimais, nesąžiningumas*“; testų sudarymas: užduotys studentams pasirodė „*per sunkios, nesuprantamos*“; susikaupti trukdė „*dėstytojų pokalbiai*“, „*stringantys kompiuteriai*“, „*triukšmas auditorijoje*“.

Šio tyrimo duomenys patvirtina kitų tyrimų (Baranauskas, 2013; Zasčiurinskaitė, 2013; Marcinkevičienė, 2012; Baužienė, 2008; Klizaitė, 2006). išvadas, kad studentams akademinė adaptacija nėra lengva. Studentų nepasitenkinimas testų užduotimis, dėstytojų darbu, tvarkaraščiais, informacijos gausa pačioje studijų pradžioje išlieka ir vėlesniais studijų etapais, po pusmečio ar metų, ir yra įvardijamas kaip „didžiausias studijų trikdys“ (Baranauskas, 2013; Klizaitė, 2006). A. Zulumskytės ir L. Galminaitės tyrimas (2011) rodo, kad, įgijus daugiau studijų patirties, studentams lengviau pavyksta susidoroti su organizacinio pobūdžio trikdžiais, tačiau studijų metu jiems vis dėlto nepavyksta išmokti planuoti laiko, jie nepajėgia per paskaitas susikaupti, nesupranta dėstytojų aiškinimo, studijų darbams keliamų reikalavimų. Be abejo, akademinė adaptacija susijusi su studentų pasiekimais ir iškritimo iš Universiteto rodikliais. Šių kintamųjų tvirtus koreliacinius ryšius patvirtina kitose šalyse atlikti studijų adaptacijos tyrimai (Credé, 2012).

2.3. Adaptacijos programos stiprių ir silpnų savybių vertinimas. Bendrai paėmus, dauguma (92,37 proc.) apklaustų pirmakursių teigia, kad įvadinės savaitės renginiai būtini. Jų teikiama „*nauda*“ (stipriosios savybės) yra tai, kad supažindina su Universitetu, su studijų procesu ir dėstytojais, leidžia lengviau adaptuotis naujoje aplinkoje, suteikia pirmakursiui daug vertingos informacijos (4 lentelė).

4 lentelė. Adaptacijos savaitės stiprių savybių vertinimas

Subkategorijos	Studentų komentarai (sk.)
Bendra pažintis su Universitetu	<i>...supažindina su Universitetu ir visomis veiklomis, suteikė aiškumo... – (20)</i>
	<i>...patiko susitikimas su dekanu ir Universiteto vadovybe... – (12)</i>
	<i>...supažindino su Universiteto istorija, struktūra, popaskaitine veikla... – (7)</i>
	<i>...supažindino su naujovėmis... – (1)</i>
Pažintis su studijų procesu ir dėstytojais	<i>...susipažinome su bendra tvarka, kuri naudinga pirmakursiui... – (15)</i>
	<i>...patiko, kad susipažinau su kuratore... – (5)</i>
	<i>...supažindina su atsiskaitymais, mokymo vertinimu... – (3)</i>
	<i>...pamokė, kaip naudotis mokymui pritaikytomis priemonėmis... – (3)</i>
	<i>...buvo galima pasitikrinti savo žinių lygį ... – (3)</i>
	<i>...buvo gerai supažindinama su studijavimo procesu ... – (2)</i>
	<i>...patiko dėstytojų bendravimas ... – (2)</i>
	<i>...puiki proga susipažinti su aukštesnio kurso studentais ... – (2)</i>
<i>...žinome į ką kreiptis, kai iškyla sunki problema susijusi su studijomis ... – (1)</i>	
Palengvinta adaptacija	<i>...buvo laiko apsiprasti naujoje vietoje, priprasti prie aplinkos, susiorientuoti Universitete ... – (11)</i>
	<i>...pirmakursiams leidžiama apsiprasti ... – (10)</i>
	<i>...puikus būdas supažindinti pirmakursius su Universitetu. Padeda pirmakursiui integruotis ir susipažinti su Universitetu... – (5)</i>
	<i>...paruošia studijoms ... – (5);</i>
	<i>...leidžia „įsivažiuoti“ į mokslą ... – (7)</i>
	<i>...lengviau adaptuotis prie savarankiško gyvenimo, susiorientuoti... – (4)</i>
	<i>...pirmą savaitę studentai neapkrauti ir jiems leidžiama „įsivažiuoti... – (8)</i>
	<i>...tikslingai ir efektyviai „įlieja“ pirmakursius į Universiteto gyvenimą ... – (4)</i>
<i>...nereikėjo mokytis pirmą savaitę. Pirmakursiams leidžiama apsiprasti ... – (1)</i>	
Suteikta informacija	<i>...patiko platus, išsamus, detalus informacijos pateikimas ... – (47)</i>
	<i>...viską sužinai ... – (8)</i>
	<i>...daug sužinai... – (37)</i>

Tačiau buvo manančių, kad tokia savaitė nereikalinga (5,3 proc. atsakiusių) arba neturinčių nuomonės šiuo klausimu (2 proc.). Apibendrinus studentų komentarus, galima išskirti tokias įvadinės savaitės organizavimo silpnas ypatybes: nederamas dėstytojų elgesys, netinkamai parinkti medžiagos pateikimo metodai bei formos, techniniai organizavimo nesklaidumai (5 lentelė).

Stipriųjų ir silpnųjų adaptacijos savaitės ypatybių vertinimas vėl parodė didesnę teigiamą institucinės adaptacijos vertinimą. Stipriosios ypatybės buvo sietos daugiau su institucine adaptacija (supažindinta su Universitetu, suteikta informacija), o silpnosios – su akademinė (dėstytojų elgesys, pateikimo formos ir metodai, kai kurie organizaciniai aspektai).

Šio tyrimo studentų komentarai apie adaptacijos savaitės neigiamus aspektus atskleidė tobulintinas bendravimo ir reagavimo į studentų poreikius veiksnius – dėstytojų elgesį, įvadinės savaitės renginių organizavimo nesklaidumus. J. Douglas, R. McClelland ir J. Davies (2008) šiuos veiksnius – bendravimo ir reagavimo – priskiria prie kritinių, jie gali nulemti studentų tolesnį pasitenkinimą arba nepasitenkinimą akademinio gyvenimu.

5 lentelė. Adaptacijos savaitės renginių silpnosios savybės

Subkategorijos	Studentų komentarai (sk.)
Dėstytojų elgesys	... nepatiko pikti dėstytojai ... – (2)
	... dėstytojai labai grasina ir labai spaudžia. Manychiau nuo pat pradžių reikėtų ramiau elgtis su pirmakursiais ... – (1)
	... nepatiko kai kurių dėstytojų elgesys per žinių testavimą ... – (1)
	... daugelis dėstytojų pagal savo nuotaikų kaitą dėsto paskaitas, kurios arba gerai suprantamos, arba ne ... – (1)
Pateikimo metodai ir formos	... nepatiko testai ... – (1)
	... testų užduotys buvo tikrai sunkios ir nesuprantamos ... – (1)
	... kai kurie užsiėmimai buvo nuobodūs, neįdomūs, nekokybiški ... – (8)
	... kartojo informacija... – (3)
	...kai kurie pristatymai monotoniški, nuobodūs, neįdomūs... – (2)
	...vienu metu labai daug informacijos, sunku viską išiminti... – (4)
... pateikta daug informacijos ir daugelio dalykų nepamenu... – (1)	
Techniniai nesklandumai:	...netinkamas įvadinės savaitės tvarkaraštis, nes turėjome didelius tarpus tarp paskaitų... – (1)
- užsiėmimų tvarkaraštis ir trukmė	...kai kurios įvadinės paskaitos vyko per ilgai... – (3); ...per daug ištemptas laikas ir nuobodu... – (4); ...viskas truko per ilgai... – (2)
	...nedarė pertraukų per paskaitas... – (4)
- nuorodų ir informacijos stoka	...nebuvo supažindinti su kitais Universiteto rūmais, teko daug klaidžioti, kol viską atradome. Trūko informacijos apie auditoriją, kabinetų radimą... – (4); ...trūko supažindinimo su fakultetais... – (1)
	...per mažai parašyta, į kokią auditoriją eiti... – (1)
- koordinavimo trūkumai	...trūko organizuotumo... – (2); ...organizuotumo stoka, atrodė kartais, kad viskas vyko eksromptu... – (2)
	...trūko renginių, visa savaitė atrodė tiesiog pilna paskaitų – (2); ...per mažai renginių; šventė turi būti įspūdingesnė... – (1)
	...per daug renginių... – (1)
	...nebuvo užuolaidų ir nesimatė skaidrių... – (1)

Studentų pasiūlymai adaptacijos programai tobulinti. Studentų nuomonės dėl įvadinės savaitės trukmės išsiskiria: vieniems atrodo, kad ji per trumpa, lygiai tokiam pačiam skaičiui studentų – kad per ilga. Vieniems studentams norėtųsi daugiau įspūdingų renginių, koncertų ir vakarėlių prie laužo, kitiems – susitikimų su darbdaviais ir „tikslios statistikos, kiek absolventų įsidarbina“, todėl manytume, kad organizatoriams reikėtų apsispręsti dėl įvadinės savaitės tobulinimo, atsižvelgiant ir į kitas pirmakursių pastabas bei siūlymus. Juos galima suskirstyti į tris grupes: dėstytojų ir studentų sąveika, pristatymų turinys, organizaciniai ir techniniai klausimai.

Akademinės adaptacijos sunkumus gali padėti įveikti kokybiška dėstytojų veikla (Hill, 2003). Ją apibūdina dėstytojo entuziazmas (užsidegimas), dalyko išmanymas (ekspertinis žinojimas) ir dėstyto stiliai (arba metodai) (ten pat., p. 17), tačiau tyrimo dalyvių pirmakursių vertinimai ir komentarai rodo, kad bent dviejų ypatybių – entuziazmo ir patrauklių dėstytojų metodų – įvadinės savaitės metu tikrai trūko. Šiuolaikiniams jauniems žmonėms mokytis turi būti įdomu. Jie nemėgsta sauso teoretizavimo; žinios turi būti praktiškos, pritaikomos, išvados grįstos faktais. Tai atsispindi ir mūsų tyrimo dalyvių komentaruose, tik pritaikomumą jie išreiškė sąveikomis „nauda“, „naudinga“. Naudingumas (funkcionalumas) ir motyvavimas – du pagrindiniai

mokymo, mokymosi ir vertinimo aplinkos veiksniai, kurie J. Douglas, R. McClelland ir J. Davies (2008) tyrimo duomenimis, sukelia bendrą studentų pasitenkinimą akademinėmis paslaugomis. Taigi, pirmoji akademinė patirtis yra reikšminga ir tolesnių studijų pasiekimų, ir jų vertinimo požiūriu.

Kai kurie jauni žmonės jautriai reaguoja į pasikeitusią aplinką ir naujas socialines sąveikas. Jie siūlo „*neleisti dėstytojams gąsdinti studentų*“, „*labiau juos sudominėti*“, akcentuojant „*tai, kas svarbiausia*“, „*aktualu*“, „*netuščiažodžiauti*“, atsakingiau organizuoti žinių ir gebėjimų patikrinimus. Dėstytojų pristatymai turėtų būti įdomesni: „*pateikiama kokybiška medžiaga*“, „*kuo mažiau teorijų*“ ir „*daugiau aktyvios veiklos*“, naudoti daugiau vaizdinės medžiagos, nes „*dauguma žmonių nebeklauso paskaitų*“. Pristatant meno, sporto kolektyvus, studentai norėtų matyti atstovus – studentus, ne vien vadovus ir trenerius. Įvadinės savaitės metu pirmakursiai taip pat norėtų „*susipažinti su kurso draugais*“, „*geriau pažinti savo kuratorių*“, pasikalbėti su aukštesniųjų kursų studentais, t. y. iš pirmų lūpų išgirsti aktualią informaciją.

Kas aktualu šiuolaikiniams pirmakursiams? Ką jie norėtų girdėti įvadinės savaitės metu? Pasak apklausos dalyvių, jie norėtų išgirsti „*daugiau apie pačią specialybę*“, „*studijuojamus dalykus*“, „*paskaitų organizavimą*“, „*vertinimus*“, „*tikslinį finansavimą*“, dalyvauti specialybės paskaitose su aukštesniųjų kursų studentais, susipažinti su dėstytojais.

Išsakytas visų fakultetų studentų, – daugiau informacijos. Tai – išankstinis tvarkaraščių paskelbimas, nuorodos, rodyklės į pastatus, fakultetus, auditorijas, kabinetus. Taip pat pirmakursiai norėtų susipažinti su Universitetu lankydamiesi atskiruose fakultetuose, laboratorijose, pasivaikščiodami po teritoriją.

Vertinant pirminį studentų adaptacijos laikotarpį, reikia pastebėti, kad adaptacija niekada nebūna absoliuti, baigtinė: studijų metu studentai dar įsisavins naujas socialines erdves, keis savo referentines grupes, pažiūras, vertybes. Kita vertus, adaptacija yra ir aktyvus procesas: atžvalga į studentų adaptacijos poreikius laiko perspektyvoje, reikia tikėtis, paveiks ir pačios socialinės aplinkos pokyčius.

3. Išvados

1. Institucinė adaptacija vertinama pozityviau nei akademinė. Studentai gausiau dalyvauja susitikimuose su Universiteto ir fakultetų vadovybe nei mokymo renginiuose; jų teigiami adaptacijos savaitės vertinimai taip pat susiję su institucinės adaptacijos subkategorijomis, tačiau ankstyvoji akademinė patirtis yra reikšmingesnė ir tolesnių studijų pasiekimams, ir bendrai studijų sėkmei, jos vertinimui.

2. Biomedicinos mokslų srities studijų programų studentų institucinės ir akademinės adaptacijos vertinimai yra prastesni nei kitų mokslų sričių (statistiškai reikšmingai skiriasi). Technologijos mokslų srities studijų programų studentų vertinimuose vyrauja pozityvus (teigiamas) požiūris į adaptacijos programą, o socialinių mokslų studentų vertinimai tribalėje skalėje pasiskirsto apytikriai vienodai. Merginų ir vaikinių vertinimai panašūs. Reikėtų išsamesnių (galbūt ir asmeninių–emocinių) studentų grupių pagal atskiras studijų (ypač biomedicinos mokslų) sritis tyrimų, siekiant nustatyti tokių vertinimų priežastis.

3. Stipriosios adaptacijos savaitės ypatybės sietinos su institucine (supažindina su Universitetu, su studijų procesu ir dėstytojais, leidžia lengviau adaptuotis naujoje aplinkoje, suteikia daug vertingos informacijos), o silpnosios – su akademinė adaptacija (nederamas dėstytojų elgesys, netinkamai parinkti medžiagos pateikimo metodai ir formos, techniniai organizavimo nesklaidumai). Bendravimo (dėstytojų ir studentų sąveika) ir reagavimo (organizaciniai ir techniniai) veiksniai yra kritiniai: jie gali nulemti studentų bendrą tolesnį pasitenkinimą arba nepasitenkinimą akademinio gyvenimu.

4. Akademinio gyvenimo problemos išryškėja jau adaptacijos proceso pradžioje, todėl rekomendacijos pirmakursių adaptacijos savaitės renginiams tobulinti susijusios su dėstytojų ir studentų sąveika, pristatymų turiniu, organizaciniais ir techniniais veiksniais: reikėtų skirti daugiau dėmesio šios savaitės organizavimui, įtraukiant ir programoje dalyvaujančius dėstytojus, su jais aptarti dėstytojų metodus ir teikiamą turinį, jo vizualizaciją; būtina kelti dėstytojų kvalifikaciją bendravimo, vertinimo, grįžtamojo ryšio teikimo, jaunų žmonių geresnio pažinimo klausimais. Vertėtų parinkti skirtingus bendravimo būdus ir medžiagos pateikimo formas dirbant su skirtingų studijų sričių studentais.

Literatūra

Baranauskas, V., Marcinkevičienė, V. (2013). Studentų adaptacijos kolegijoje ypatumai ir reikšmė studijų procesui // *Profesinės studijos: teorija ir praktika*. Nr. 11: 24–30.

Baužienė, Z., Meškėlienė, N. (2008). Studentų adaptacija akademinėje aplinkoje // *Mokslų taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*. Nr. 5: 34–40.

Credé, M., Niehorster, S. (2012). Adjustment to college as measured by the student adaptation to college questionnaire: A quantitative review of its structure and relationships with correlates and consequences // *Educational Psychology Review*. Vol. 24. No. 1: 133–165.

Davidowitz, B., & Schreiber, B. (2008). Facilitating adjustment to higher education: Towards enhancing academic functioning in an academic development programme // *South African Journal of Higher Education*. No. 22: 191–206.

Douglas, J., McClelland, R. and Davies, J. (2008). The development of a conceptual model of student satisfaction with their experience in higher education // *Quality Assurance in Education*. Vol. 16. No. 1: 19–35.

Hill, Y., Lomas, L., MacGregor, J. (2003). Students' perceptions of quality in higher education // *Quality assurance in education*. Vol. 11. No. 1: 15–20.

Kepalaitė, A. (2013). Socialinės pedagogikos pirmo kurso studentų streso įveikos ypatumai // *Specialusis ugdymas*. Nr. 2 (29): 94–100.

Klizaitė, D. (2006). Pirmojo kurso būsimų pedagogų adaptacijos ypatumai: magistro darbas. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas. 59 p.

Marcinkevičienė, V. (2012). Adaptacijos kolegijoje reikšmė Justino Vienožinskio menų fakulteto pirmo kurso studentų studijų rezultatams // *Šiuolaikinio specialisto kompetencijos: teorijos ir praktikos dermė*. Nr. 2: 1–8.

Maunder, R. E., Cunliffe, M., Galvin, J., Mjali, S., Rogers, J. (2013). Listening to student voices: student researchers exploring undergraduate experiences of university transition // *Higher Education*. Vol. 66. No. 2: 139–152.

Morkūnienė, V., Čižienė, R., Ilčiukienė, M. (2013). Matematikos ir informacinių technologijų bazinių žinių lygio analizė. – <https://ojs.kauko.lt/index.php/ssktpd/article/viewFile/432/436> [2014 10 29].

Petersen, I. H., Louw, J., Dumont, K., Malope, N. (2010). Adjustment to university and academic performance: brief report of a follow-up study // *Educational Psychology*. Vol. 30. No. 4: 369–375.

Pociūtė, B. (2005). Pagrindinė akademinės bendruomenės vertybė – kokybės kultūra // *Acta Pedagogica Vilnensia*. Nr. 15: 188–196.

Rienties, B., Beusaert, S., Grohnert, T., Niemantsverdriet, S., Kommers, P. (2012). Understanding Academic Performance of International Students: The Role of Ethnicity, Academic and Social Integration // *Higher Education: The International Journal of Higher Education and Educational Planning*. Vol. 63. No. 6: 685–700.

Russell, J., Rosenthal, D., Thomson, G. (2010). The international student experience: three styles of adaptation // *Higher Education*. Vol. 60. No. 2: 235–249.

Sheridan, V. (2011). A Holistic Approach to International Students, Institutional Habitus and Academic Literacies in an Irish Third Level Institution // *Higher Education: The International Journal of Higher Education and Educational Planning*. Vol. 62. No. 2: 129–140.

Slušnienė, G., Kalendraitė, R. (2012). Pirmo kurso studentų adaptacijos ypatumai aukštojoje mokykloje // *Šiuolaikinio specialisto kompetencijos: teorijos ir praktikos dermė*. – file:///G:/Adaptacija/Slusniene_adaptacija.pdf [2014 10 29].

Zasčiurinskaitė, I. (2013). Adaptacijos proceso organizavimas universitetinėse studijose. Magistro baigiamasis darbas. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 55 p.

Zulumskytė A., Galminaitė L. (2011). Studentų mokymosi Lietuvos universitetuose pobūdis // *Tiltai*. Nr. 2 (55): 115.

EVALUATION OF THE STUDENT ADAPTATION PROGRAMME IN RESPECT TO STUDY QUALITY

Rita Mičiulienė, Albinas Pugevičius, Daiva Pugevičienė
Aleksandras Stulginskis University

Received 20 12 2014; accepted 24 02 2015

Successful adaptation of the newly admitted students in a higher school is treated as one of the prerequisites for further high-quality studies. Within this context, the question arises, which further study quality problems reveals the first-year student adaptation programme, and what are its improvement possibilities. The paper aims to present recommendations for improvement of adaptation programme by presenting and comparing student assessment results of the adaptation programme events; revealing advantages and disadvantages of the institutional and the academic adjustment. In autumn, 2014, a survey of 404 first-year students was conducted at Aleksandras Stulginskis University. The institutional adaptation was evaluated more positively than the academic: more students took part in meetings with the University and faculties representatives than in educational sessions; their positive approach towards the introductory week events was related to the subcategories of the institutional adaptation. The advantages of the introductory week were associated with the institutional adaptation, while the disadvantages with the academic adaptation. However, the academic adjustment is critical: it may lead to further student satisfaction or dissatisfaction with academic life. The recommendations are related to the organizational aspects of the adaptation programme as well as to lecturers professional development (communication, evaluation, provision of feedback skills, better knowledge of student issues).

Keywords: academical adaptation, adaptation programme, first-course student evaluation, study quality, social adaptation.

JEL code – I29.